26/07/2022

Προκόπης Παυλόπουλος: Δικαιοσύνη για την Μυρτώ και καταξίωση της Δικαιοσύνης

/ Γνώμες

Στους χαλεπούς καιρούς μας, όπου και η Δικαιοσύνη δέχεται «πυρά» ενίοτε ακρίτως, πρέπει να τονισθεί μ' έμφαση ότι η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Α΄) 1500/2022 συνιστά μια «γενναία» δικαιοδοτική κρίση στήριξης του Κράτους Δικαίου και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Ι. Πριν απ' όλα, η απόφαση αυτή μας γυρίζει πίσω, στην 23η Ιουλίου 2012, όταν διαπράχθηκε στην Πάρο το ειδεχθές έγκλημα της ληστείας, της απόπειρας ανθρωποκτονίας και του αδιανόητου, για την φύση του ανθρώπου, βιασμού της δεκαπεντάχρονης τότε Μυρτούς Παπαδομιχελάκη.

Ανελέητος θύτης ο Πακιστανός Αχμέτ Βακάς, ο οποίος είχε εισέλθει και διέμενε παρανόμως στην Ελλάδα, χωρίς τα όργανα της ΕΛ.ΑΣ. να τον έχουν εντοπίσει και, συνακόλουθα, χωρίς να έχουν ασκήσει τα κατά δέσμια αρμοδιότητα καθήκοντά τους είτε για την έκδοση πράξης απέλασής του (άρ. 76 ν. 3386/2005) είτε, μετά το 2011, για την έκδοση πράξης επιστροφής του (άρ. 21 ν. 3907/2011). Μετά πολλές περιπέτειες και, εν πολλοίς, κατά τύχη ο δράστης συνελήφθη, ομολόγησε και τελικώς καταδικάσθηκε, μεταξύ άλλων σε ισόβια κάθειρξη.

Οσο για την Μυρτώ, το τραγικό θύμα που νομιμοποιείται να μην αφήνει εφεξής την συλλογική μας συνείδηση σ’ επανάπαυση, επέζησε με ανήκεστες βλάβες οι οποίες, δυστυχώς, θα την βαρύνουν σε όλη της την ζωή. Συγκλόνισε ο αγώνας της μητέρας της, στον οποίο οφείλεται, κατά μεγάλο μέρος, και η κινητοποίηση συμπαράστασης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ισως εδώ η ελληνική κοινωνία απέδειξε, ευτυχώς, ότι δεν έχει ακόμη αποξενωθεί ανεπιστρεπτί από τις βασικές αρχές και αξίες του πολιτισμού μας.

ΙΙ. Η Πολιτεία, δυστυχώς, εν πολλοίς «πέρασε κάτω από τον πήχυ» των περιστάσεων:

Ετσι, π.χ., ιδίως μετά την καταδίκη του δράστη δεν έστερξε να φροντίσει, ακόμη και χωρίς προηγούμενη δικαστική απόφαση, για την χρηματική ικανοποίηση της οικογένειας της Μυρτούς σε ό,τι αφορά τις μεγάλες δαπάνες διασφάλισης αξιοπρεπούς διαβίωσης καθ’ όλη την διάρκεια της ζωής της, παρά το ότι, είναι η αλήθεια, το έπραξε εν μέρει κατά το πρώτο στάδιο της νοσηλείας της, φυσικά με την συμπαράσταση πολλών τρίτων ιδιωτών.

Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και τούτο, το οποίο αφορά το «μερίδιο ευθύνης» της Δικαιοσύνης: Όταν η Μυρτώ, διά των πληρεξουσίων της, προσέφυγε στα όργανά της για δίκαιη χρηματική ικανοποίηση καθώς και για μηνιαία αποζημίωση διά βίου η αγωγή της απορρίφθηκε, με «συνοπτικές διαδικασίες» σαθρών νομικώς σκεπτικών, αρχικώς από το Πρωτοδικείο (ΔΠρωτΑθ 14010/2019) και, στην συνέχεια, από το Εφετείο (ΔΕφΑθ 468/2021).

III. Μέσα σε σχετικώς μικρό, για τα δεδομένα απονομής της Δικαιοσύνης στην χώρα μας, χρονικό διάστημα, το Συμβούλιο της Επικρατείας, αναιρώντας τήν ως άνω απόφαση του ΔΕφΑθ, δικαίωσε την Μυρτώ επιδικάζοντας εύλογη αποζημίωση –που κατά το τελικό ύψος και την τελική μορφή της θα προσδιορισθεί από το αρμόδιο ΔΕφΑθ ως δικαστήριο ουσίας– κατά τις διατάξεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου και περισώζοντας, έτσι, το κύρος και την αξιοπιστία της Δικαιοσύνης.

Ειδικότερα, με την αναιρετική απόφασή του αρ. 1500/2022 το ΣτΕ (Α΄) στηρίχθηκε στις διατάξεις του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ με νομικούς συλλογισμούς, οι οποίοι συνιστούν πραγματική «τομή» ως προς την ερμηνεία και εφαρμογή τους αναφορικά με την αστική ευθύνη του Δημοσίου. Με βάση τα σκεπτικά της και κατά τελεολογική ερμηνεία τόσο των ως άνω διατάξεων του ΕισΝΑΚ όσο και της προμνημονευόμενης νομοθεσίας περί αλλοδαπών (ν. 3386/2005 και 3907/2011) έκρινε, κατ’ αναίρεση της απόφασης ΔΕφΑθ 468/2021, ότι στην προκείμενη περίπτωση συνέτρεχαν όλες οι προϋποθέσεις εκκίνησης του μηχανισμού της αστικής ευθύνης του Δημοσίου. Ας σημειωθεί ότι στο συμπέρασμα αυτό δεν έφτασε διά της νομικής οδού της πλημμελούς φύλαξης, εκ μέρους της ΕΛ.ΑΣ., του θύματος, κάτι το οποίο θα καθιστούσε την αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου actio popularis αφού θα σήμαινε, κατ’ αποτέλεσμα, υποχρέωση της ΕΛ.ΑΣ. για φύλαξη καθενός και σε καθημερινή βάση.

Συγκεκριμένα το ΣτΕ έκρινε μεταξύ άλλων, αλλά κυρίως πως:

Πρώτον, η παρανομία των οργάνων του Δημοσίου έγκειται στο ότι, κατά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, δεν εξέδωσαν πράξη απέλασης και, μετέπειτα, πράξη επιστροφής του παρανόμως εισελθόντος και διαμένοντος στην Ελλάδα θύτη. Επιπλέον, οι ως άνω διατάξεις δεν έχουν τεθεί αποκλειστικώς για την προστασία του γενικού (δημόσιου) συμφέροντος –γεγονός που αν ίσχυε θ’ απέκλειε την αστική ευθύνη του Δημοσίου– αλλά και για την αποτροπή της προσβολής συνταγματικώς προστατευόμενων έννομων αγαθών (π.χ. της ζωής). Επιπροσθέτως δε έχουν τεθεί και υπέρ των παρανόμως διαμενόντων στην Ελλάδα –όπως ο θύτης– αφού η περιθωριακή, λόγω της παράνομης διαμονής, διαβίωσή τους τους εξωθεί πολλές φορές –όπως στην περίπτωση της Μυρτούς– σε συμπεριφορές ακόμη και βαριάς παραβατικότητας.

Δεύτερον, και ενόψει των επιδιωκόμενων σκοπών των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, η μη έκδοση, αντιστοίχως, των πράξεων αρχικώς απέλασης και ύστερα επιστροφής του παρανόμως εισελθόντος και διαμένοντος μπορεί να θεωρηθεί, αντικειμενικώς και κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων, ως

πρόσφορη αιτία πρόκλησης του στυγερού εγκλήματος εις βάρος της Μυρτούς. Συνακόλουθα υπάρχει, γενικώς και αφηρημένως, αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράνομης παράλειψης των οργάνων του Δημοσίου και της ζημίας του θύματος, η οποία επήλθε όταν ο παρανόμως εισελθών και διαμένων υπήκοος τρίτης χώρας προσέβαλε προστατευόμενο, απολύτως, έννομο αγαθό.

Υπό το πνεύμα των κατά τ’ ανωτέρω obiter dicta η απόφαση ΣτΕ (Α΄) 1500/2022 ανταποκρίνεται πλήρως και στις απαιτήσεις του συνταγματικού θεμελίου του θεσμού της αστικής ευθύνης του Δημοσίου, ήτοι της αρχής της ισότητας –κατά την αναλογική της νομική εκδοχή– ενώπιον των δημόσιων βαρών. Με απλές λέξεις θα ήταν αδιανόητο, με βάση την αρχή αυτή, η τραγική Μυρτώ και η οικογένειά της να επωμισθούν, εφ’ όρου ζωής και δίχως ουσιαστική συμπαράσταση του Δημοσίου, το «κυκλώπειο» βάρος της οφθαλμοφανούς παρανομίας των οργάνων του. Πέραν τούτου, η σχολιαζόμενη απόφαση του ΣτΕ, ως οιονεί υπόδειγμα δικαστικής ευθυκρισίας, δείχνει πόσο απέχει από την πραγματικότητα η κοινώς κρατούσα άποψη ότι η «Δικαιοσύνη πρέπει να είναι τυφλή». Το αντίθετο, στην Δικαιοσύνη, κατά την αποστολή της, ταιριάζει, παραφρασμένος κάπως, ο εμβληματικός στίχος του Διονυσίου Σολωμού στον «Πόρφυρα»: «Ανοιχτά πάντα κι άγρυπνα τα μάτια της ψυχής της».

* Ο κ. Προκόπιος Παυλόπουλος είναι τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, επίτιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

(Δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική «Καθημερινή», 26/7/2022).